

УДК 37.037

ДО ПРОБЛЕМИ КРИЗИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ (У СВІТЛІ НООСФЕРНОЇ КОНЦЕПЦІЇ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО)

Т. Г. Тюріна

У статті проаналізовано причини кризи сучасної освіти: антропоцентристський матеріалістичний світогляд, порушення принципу природовідповідності (екологічно невиправдана експлуатація лівої півкулі головного мозку), духовно-моральна криза. Розглянуті можливості подолання кризи шляхом ноосферізації освіти, що ґрунтується на ноосферній концепції Єдності Людини і Світу В.І. Вернадського та формування ноосферної людини.

Ключеві слова: криза сучасної освіти, антропоцентричний світогляд, принцип природовідповідності, морально-духовна криза, ноосферна концепція В.І. Вернадського, ноосферізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Праці В.І. Вернадського, його вчення про біосферу і ноосферу, де він синтезував уявлення про світ, відіграли видатну роль в новому розумінні сучасної Картини Світобудови, формуванні нового світогляду, заснованого на взаємозв'язку усього Суцього в Єдиному Інформаційному Полі.

Вчений-провидець писав про єдність і глобальність життя, внутрішню єдність людини і Космосу, інтуїтивно відчував, що біосфера, людина, суспільство, ноосфера, Всесвіт – уявляють собою єдину в інформаційно-енергетичному відношенні систему, в якій всі елементи взаємопов'язані і взаємодіють між собою.

Дослідження в наступні десятиліття підтвердили наукові ідеї В.І. Вернадського і його соратників.

Розглядаючи людське життя як космічний процес, який рухається, взаємодіє, еволюціонує, В.І. Вернадський вважав, що вивчати людину необхідно саме з цього погляду.

Для В.І. Вернадського людина є результатом тривалої еволюції, «планетарним явищем космічного масштабу», яке він розглядав як

органічну частину Космосу, ним породженим і з ним нерозривно пов'язаним» [2, с. 9-10].

У цьому контексті людину, відповідно, можна трактувати як невід'ємну частинку Світобудови, біосоціодуховний феномен, цілісну особу у єдності її духовної, душевної та тілесної форм життя, як мешканця Землі і Всесвіту, з якими вона перебуває у сталих інформаційно-енергетичних взаємозв'язках і сама здійснює відповідний вплив на весь навколишній світ.

Людина, людство, суспільство, Земля, Всесвіт – це складові елементи Єдиної Системи, у якій, згідно ноосферної концепції В.І. Вернадського, теорії Творення і генетичної інформаційно-енергетичної єдності Світу (Б.А. Астаф'єв) діють єдині закони розвитку [1].

І, відповідно, людина як органічна складова Єдиного Цілого – Світового Космоорганізму, повинна функціонувати за Законами Світу.

Проблема внутрішньої єдності людини і світу, їх взаємозв'язку і взаєморозвитку завжди була в центрі уваги мислителів минулого і сучасності. Принципи гармонійного співіснування людини і світу відображені в поглядах філософів Стародавньої Греції і Риму як найважливіша соціальна норма поведінки людини (Зенон, Сенека, Геракліт, Піфагор, Платон, Аристотель, Птолемея та ін.). Так, Геракліт стверджував, що людина – частина Космосу (мікрокосм), тому її діяльність має бути спрямована на пізнання його законів, щоб не діяти всупереч їм.

В історії слов'янської філософії ця думка сформульована у В.С. Соловйова, С.Л. Франка, Н.О. Лосського, В.І. Вернадського: сприйняття «світу як органічного цілого», в якому будь-яке руйнування цілісності АМОРАЛЬНО.

Н. Сагатовський сформулював «основне питання світогляду» як питання про відношення людини до світу, про місце і призначення людини у світі, про сенс людського життя. Відповідь на це «основне питання світогляду» він визначив як «системоутворюючий принцип». Він виділив три варіанти відповіді: «пріоритет світу над людиною» (натуралістичний варіант); «космоцентризм і теоцентризм» (релігійно-ідеологічний варіант); «пріоритет людини над світом» – антропоцентризм; «паритет між людиною і світом» – антропокосмизм (ноосферний варіант світогляду) [8].

До теперішнього часу панував антропоцентристський світогляд, якому відповідала парадигма аналітико-прагматичного пізнання і

засвоєння світу, що створила сучасну технократичну цивілізацію і породила особливу форму розриву між людиною і світом.

І, відповідно, традиційна наука, розуміючи людину як біосоціальну істоту, і повністю ігноруючи її духовну складову, трактувала людину лише як земну істоту, виокремлену живу структуру, яка не взаємопов'язана зі світом, що і призводить до дисгармонії, порушенню гармонійних взаємин з інформаційно-енергетичним простором.

Втративши відчуття причетності, приналежності до світу і протиставляючи себе законам його розвитку, людина стала головною причиною порушення світового балансу, і, відповідно, системної цивілізаційної кризи. Так, порушення Всесвітнього Закону Єдності, завдяки непродуманої, руйнівної діяльності людини, є основним витком глобальних проблем, з якими зіткнулося людство у XX–XXI століттях: освіти, екологічних, соціальних, демографічних, фінансових тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема кризи сучасної освіти досліджується у працях сучасних вітчизняних і закордонних вчених: А. Печчеї, Н.В. Маслової, А.І. Субетто, М.С. Каган, Н.В. Антоненко, М.В. Ульянової, Б.А. Астаф'єва, Г.П. Шевченко, М.М. Курик, Г.В. Курмишева, А.Ф. Кузнецової, Е.І. Кашуби, О.І. Хромової, М.М. Полюжина, Л. Нечипорук та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблема кризи сучасної освіти досить широко висвітлюється у наукових працях сучасних дослідників. У статті зроблена спроба надати цілісну характеристику вивчаємої проблеми, окреслити можливості її вирішення.

Мета роботи – розглянути причини кризи сучасної освіти та розкрити можливі шляхи її вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема кризи сучасної освіти і спроби пошуку шляхів її вирішення представляється надактуальною на сьогодні. Саме з освітою сучасні дослідники зв'язують вихід людства з глобальної системної кризи, оскільки освіта сприятиме зміні світогляду, ціннісних орієнтацій підрастаючого покоління, що з часом призведе і до зміни суспільної свідомості.

Обґрунтовуючи ідеї ноосфери, В.І. Вернадський завжди надавав великого значення освіті, вважаючи останню визначальним чинником досягнення ноосферного прогресу, еволюції людства.

На сьогодні стан освіти у всьому світі прийшов до краху, про що свідчить «системна криза на планеті», що включає загальну кризу освіти, яка була зафіксована Римським клубом ще в 70-і роки [7].

Як стверджують сучасні вчені (Н.В. Маслова, А.І. Субетто, Н.В. Антоненко, М.В. Ульянова, Б.А. Астаф'єв, Г.П. Шевченко, М.М. Курик, Г.В. Курмишев, А.Ф. Кузнецова, Е.І. Кашуба, О.І. Хромова та ін.), криза освітньої системи є складовою частиною глобальної духовної кризи, що охопила суспільство.

Так, зокрема, Н.В. Маслова, аналізуючи причини кризи сучасної освіти у своїх працях, доводить, що коріння кризи цивілізації і кризи освіти «ідуть у глибоку історію людства й пов'язані з феноменом розвитку свідомості людини: порушенням принципу природовідповідності (про це свідчить екологічно невинуватна експлуатація лівої півкулі мозку). Тип лівопівкульового, тобто дискурсивно-логічного мислення, став превалюючим у людському суспільстві, і, відповідно, в системі освіти, починаючи з кінця V в. до н.е. і є таким у наш час. Фрагментарне, лівопівкульове мислення, на якому переважно побудована класична наукова парадигма XIX–XX століття (так звана Ньютонівсько-Картезіанська механічна модель світу), що отримала розвиток і наукове обґрунтування в класичній науці, призвела до втрати людиною відчуття своєї цілісності, єдності зі Світом, до усебічних процесів відчуження людини від Світу, вступило в протиріччя із законами гармонійного розвитку.

У пізнанні перемогла модель суб'єктивно-об'єктивного протиставлення, яка упродовж довгого часу залишалася безумовною і єдиною формою пояснення світу. Це призвело до споживацького ставлення до світу, механістичного розуміння зв'язків природи та людини, породила моделі взаємодії людини, природи, суспільства і держави, які сприяють руйнуванню біосфери і деградації людини.

Антропоцентричне, матеріалістичне світобачення, що стверджувалося з XVII століття, привело до рокового розподілу знання на природничо-наукове і гуманітарне, до типології наук про природу і дух, на традиційне розділення вже у школі цілісних знань на окремі дисципліни, тобто до розрізненості різних областей знання.

Такий предметний підхід в освіті усіх ступенів створює загрозу прагматизму і утилітаризму, фрагментарності знань, їхньої безсистемності, відірваності, відокремленості одне від одного.

У змісті сучасної освіти більшість навчальних предметів орієнтовані, переважно, на «підкорення природи», світу, а не на співпрацю, взаємодію з ними, а знання, як відомо, залежно від «носія знань», можуть бути використані як на процеси творення, так і споживання або руйнування.

Більш того, панування матеріалізму і політехнізм відсторонили духовно-гуманітарне знання, які формують душевно-духовну іпостась людини, її внутрішній світ, що негативним чином впливає на духовний розвиток особистості і суспільства.

Ще однією важливою проблемою сучасної освіти є те, що сучасна людина, на превеликий жаль, не усвідомлює себе складною біосоціодуховною структурою, вона неспроможна усвідомити себе частиною всієї системи, всього земного і космічного організму, з якими вона знаходиться у сталій інформаційно-енергетичній взаємодії. Наслідком цього є втрата людиною потреби пізнання себе і світу, відсутність прагнення зрозуміти свою місію і призначення на Землі, відповідальності «за світ і себе в світі».

Сучасне людство не сформувало в собі відповідальності за життя на Землі і в Космосі і опинилося в «просторі» згубного процесу морально-духовного і екологічного самознищення.

У сучасній школі усіх ступенів не піднімаються високі онтологічні і екзистенціальні цілі, не вчать творити своє життя, не приділяється належної уваги проблемам духовного самопізнання, саморозвитку та самореалізації, що призводить до формування споживацької психології, виховання технократичної людини, людини-руйнівника, бездуховної особи, а не творця.

Як стверджує А.Кузнєцова, кризу освіти сьогодні необхідно розглядати як кризу її морально-духовної основи: проголошення високих гуманістичних принципів і цілей та ігнорування їх у практичній діяльності, бездуховність учасників освітнього процесу, безвідповідальність у прийнятті рішень, ігнорування особистості в навчально-виховному процесі та відсутність духовної складової в цілях і змісті освіти.

Незважаючи на проголошені у нормативних документах гасла людиноцентристської освіти про самоцінність та унікальність кожної особистості, важливість максимального розкриття та розвитку задатків,

духовних потреб та інтересів кожної дитини, система освіти, яка склалася в XIX – першій половині XX століття зорієнтована переважно на репродуктивний тип навчання, підготовку інтелектуалів. Сучасна освіта усіх ступенів не приділяє належної уваги морально-духовному вихованню, розкриттю та розвитку творчого потенціалу особистості, про що свідчить різке зниження морально-етичного потенціалу освіти.

Щодо мети сучасної освіти, то вона поступово, завуальовано зміщується від формування духовно-моральної людини – до виховання «людини успішної», «людини знаючої», зацікавленої, головним чином, в отриманні тих знань і умінь, які допоможуть зробити кар'єру і самоствердитися в суспільстві.

В сучасній освіті декларуються важливість інформатизації та комп'ютеризації в суспільстві, але при цьому забувається світоглядна функція знань, і основний сенс освіти – світоглядний – неминуче втрачається.

На превеликий жаль, сучасна школа спирається на матеріалістичний світогляд, який не орієнтується на Ноосферну концепцію Всеєдності В.І. Вернадського, Закони Світу і Суспільства, що повинно стати основою світогляду і конструктивної діяльності сучасної людини (Б. Астаф'єв, Н. Маслова, М. Ульянова, Г. Комарницький, Г. Курмишев).

Загальновідомо, що чим більшою мірою прийнята картина світу відповідає природній, зовні існуючій в навколишньому просторі, тим гармонійніша взаємодія, як людини, так і суспільства, з існуючими інформаційно-енергетичними полями, і, відповідно, в інформаційно-енергетичній системі Людина-Суспільство-Земля-Всесвіт.

Таким чином, як вважають сучасні вчені, криза сучасної освіти спровокована неадекватністю мислення і світогляду, низьким рівнем свідомості людства, падінням моральності, бездуховністю.

Можливо, тому ми говоримо про найпотужнішу кризу у нашому технократичному глобалізуючому світі, пов'язаному з вихованням. Важко не погодитися з М.С. Каганом: «Глибинний сенс проблеми глобалізму – не технологічний, а педагогічний» [4, с. 17].

Подолання глобальної духовної кризи і забезпечення подальшого існування людства в цілому бачиться світовій спільноті в зміні парадигми розвитку цивілізації у бік коеволюції людини, суспільства і природи, в зміні свідомості людей, формуванні нових світоглядних орієнтирів і моральних цінностей, виховання людини як біосоціодуховного феномена. І в цьому процесі головне місце,

безперечно, належить освіті, яка, будучи одним з базових соціальних інститутів сучасного суспільства, є важливим чинником розвитку цивілізації. На думку багатьох сучасних вчених (Н.В. Маслової, А.І. Субетто, Н.В. Антоненко, М.В. Ульянової, Г.В. Курмишева, А.Ф. Кузнецової, М.М. Полужіна, М.М. Курика, Е.І. Кашуби, О.І. Хромової, Л. Нечипорук) – один із шляхів подолання кризи освіти – це ноосферізація освіти, актуальність якої пов'язана з усвідомленням необхідності переосмислити закони життя людини на Землі, характер взаємовідносин людини, природи, суспільства і Всесвіту.

Ноосферна освіта (як цілісна педагогічна система) – випереджаюча освіта, що створює умови для розвитку Людини з коеволуційним світоглядом, яка відчуває і усвідомлює себе частиною Космосу, і несе відповідальність за життя в будь-якому його прояві [9, с. 88].

Важливою складовою ноосферної освіти є морально-духовна складова, яка у XXI столітті набуває глобального світового значення, оскільки від рівня духовного розвитку кожного залежить ступень одухотворення, гуманізації і демократизації земного суспільства у цілому.

Удосконалюючись духовно, ми підвищуємо не тільки власні індивідуальні вібрації, але й шляхом енергообміну позитивно впливаємо на довкілля, планету, насичуємо біополе Землі Добром, Світлом, Творчими Енергіями, тобто утворюємо екологічну рівновагу в навколишньому просторі, оскільки ми – Єдиний Організм. Відповідно урівноважаться і будуть гармонійно взаємодіяти всі системи життєзабезпечення в організмі людини, відновиться внутрішній духовний зв'язок, взаємодія і співпраця між людьми, планетою і Всесвітом.

Відродження нашої епохи повинно початися з відродження світогляду в основі якого – єдність Людини і Світу, з переходу людства на якісно новий рівень наукового пізнання, мислення, формування цілісного ноосферного світогляду, заснованого на взаємозв'язку усього Суцього в Єдиному Інформаційному Полі.

Найважливішим завданням ноосферної освіти є формування екоцентричного або антропокосмічного світогляду особистості, космо-ноосферного світобачення, який був би орієнтованим на гармонійні партнерські взаємини людини та світу. За С.А. Івановим, ноосферному світогляду властиві такі основні риси:

1) ствердження нерозривного зв'язку людини з Космосом і еволюції в ньому людства, визнання людини складовою частиною Космосу, геологічним чинником, що змінює біосферу;

2) цілісність, заснована на інтеграції різних областей знання (наукового, гуманітарного, етичного, філософського, культурологічного); ідея ноосфери є тим інтегруючим змістом, який зв'язує в єдине світобачення різні області знання: гуманітарне, природнонаукове, релігійне, філософське, які, розвиваючи ноосферне мислення, перетворюються в єдину цілісну систему;

3) усвідомлення людиною себе і свого місця у навколишньому світі, свого призначення;

4) володіння особистістю нормами соціоприродної (ноосферної) етики і практичне її втілення у своїх вчинках [3, с. 47].

Наступне провідне завдання ноосферної освіти – формування цілісного біоадекватного мислення, що ґрунтується на гармонійній взаємодії лівої і правої півкуль головного мозку, адекватного космо-біосоціальної природі людини. Відображаючи природні закономірності функціонування людської особистості як системи, ноосферне мислення відкриває нові можливості мозку, підсвідомості, духу, розкриває найвищий потенціал творчих можливостей людини, що сприяє, таким чином, підготовці підростаючих поколінь для свідомої гармонізуючої роботи на планеті.

Один з розробників ноосферної освіти професор Н. Маслова вважає важливим виховувати цілісне мислення на основі синтезу сучасних досягнень квантової фізики, біології, фізіології, теорії систем, синергетики, нейрофізіології, психології та ін. наук, що слугуватиме інструментарієм трансформації лівопівкульного (переважно) мислення сучасної людини [6, с. 5].

Ноосферна освіта орієнтована на формування гармонійної особистості XXI століття, духовно-моральної людини з цілісним світоглядом, ноосферною свідомістю, гармонійним типом мислення як результатом сукупної роботи великих півкуль мозку, особистості, яка, усвідомлюючи ідеї В.І. Вернадського про глобальність життя, володіє способами ноосферної моделі взаємодії зі світом, і яка здатна удосконалювати, одухотворювати своїм інформаційно-енергетичним полем дійсність.

Ця педагогічна система ґрунтується на засадах законів розвитку світу, суспільства, пізнання, психіки людини, а також законів освіти.

Так, теоретико-методологічним фундаментом ноосферної освіти є:

– Теорія біосфери та ноосфери В. Вернадського щодо єдності усього суцього, Єдності світу – де виведені основні закони гармонійного співрозвитку всього живого на Землі (Всесвітній Закон Єдності) і яка стала основою для розуміння загальних закономірностей космопланетарної еволюції нашої планети, суспільства, людини, людства.

– Загальна теорія генетичної енергоінформаційної єдності Світу (Б.А. Астаф'єв), – система основних ідей про існуючі закономірності і зв'язки явищ Світу.

– Природовідповідне світобачення (Н.В. Маслова, Н.В. Антоненко, М.В. Ульянова), закладеного в основі Періодичних систем Загальних Законів Світу (Н.В. Маслова, 2005р.), Періодичній системі Загальних законів людського суспільства (Н.В. Маслова, 2006 р.), Загальних законах пізнання і досягнення (Н.В. Маслова, 2007 р.), Спеціальних законах психіки людини (Н.В. Антоненко, 2007 р.), які сприяють зростанню духовності і природовідповідної творчості людини і розкривають закономірності співіснування системи «Людина-природа-суспільство-Всесвіт», і які не лише складають науковий базис ноосферної освіти, але і є науковим фундаментом розвитку суспільства.

З 1992 року система Ноосферної освіти пройшла апробацію у звичайних і спеціальних учбових закладах в округах Російської Федерації, в Казахстані, Україні і довела свою ефективність у роботі з усіма категоріями учнів: від обдарованих дітей, до дітей, які вимагають корекції і методів спеціальної педагогіки [12].

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, на наш погляд, вирішити завдання подолання кризи в сучасній освіті стане можливим за умови зміни свідомості сучасної людини зі споживацької, технократичної – на духовну; антропоцентристського, матеріалістичного світогляду – на ноосферний; антропоцентристської через ноосферну освіту, що спрямована на формування творчої, високодуховної особи із глибинною, внутрішньою потребою у самопізнанні, саморозвитку, самовдосконаленні, самореалізації, Громадянина Світу, людини відповідальної, високоосвіченої, яка прагне зрозуміти сенс і призначення свого життя, жити в гармонії з собою і Світом, і яка закладе основи ноосферної цивілізації майбутнього.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у подальшій розробці програм, посібників, підручників, що ґрунтуються на

принципах ноосферної освіти і впровадження їх у педагогічну практику.

Література

1. Астаф'єв Б.А. Теория Творения и генетического единства Мира / Б.А. Астаф'єв – М.: Институт холодинамики, 2010. – 672 с.
2. Вернадский В.И. Химическое строение биосферы Земли и её окружения / В.И.Вернадский – М.: Наука, 1987. – 340 с.
3. Иванов С.А. Идея ноосферы как методологическая основа современного общего образования // В.И.Вернадский и ноосферная парадигма развития общества, науки, культуры, образования и экономики в XXI веке: **КОЛЛЕКТИВНАЯ МОНОГРАФИЯ** / Под науч. ред. А.И.Субетто и В.А.Шамахова. В 3-х томах. Том 3. – СПб.: Астерион, 2013. – с. 44-51.
4. Каган М.С. Глобализация как закономерность процесса развития человечества / Проблемы теории и истории культуры: исследования и материалы. – Вып.1. –Оренбург: изд-во ОГПУ, 2005
5. Кузнецова А.Ф. Ноосфера. Ноосферна еволюційна освіта: завдання і принципи їх реалізації // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць / гол. редактор Г. П. Шевченко. – Вип. 5 (52). – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. –С. 139-152
6. Маслова Н. Ноосферное образование: методология, технологии, инструментарий. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vsntu/2008_2009/96-SevNTU/96-02.pdf – Назва з екрану.
7. Печчеи А. Человеческие качества / А.Печчеи [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1997. – 302 с.
8. Сагатовский В.Н. Антропокосмизм – системообразующий принцип ноосферного мировоззрения [Електронний ресурс]: «Академия Тринитаризма», М., Эл № 77-6567, публ.10384, 30.04.2003 – Режим доступу: <http://www.trinitas.ru/rus/doc/0203/001a/02-3007.htm>. – Назва з екрану.
9. Сикорская Г.П. Экологическое образование. Уральский вариант : (Краткая история, методологические основания и практика) / Г. П. Сикорская, С. В. Комов. – Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2007. – 202 с.
10. Тюріна Т. Духовна педагогіка: Витоки, сутність та перспективи розвитку : монографія /Т.Тюріна – Львів: СПОЛОМ, 2005. – 276 с.
11. Тюріна Т. Духовне становлення особистості з погляду синергетики : монографія / Т.Тюріна – Львів: СПОЛОМ, 2012. – 216 с.
12. Ульянова М.В. Ноосферное образование как социальная технология // Ноосферное образование – стратегический ресурс Планеты / Сб. докладов ХУ и ХУ1 межд. науч.-практ. конф., Москва – Алматы, 2004. – С. 108 -111.

К ПРОБЛЕМЕ КРИЗИСА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ (В СВЕТЕ НООСФЕРНОЙ КОНЦЕПЦИИ В.И.ВЕРНАДСКОГО)

Т. Г. Тюрина

В статье проанализированы причины кризиса современного образования: антропоцентристское материалистическое мировоззрение, нарушение принципа природосообразности (экологически неоправданная эксплуатация левого полушария головного мозга), духовно-моральный кризис. Рассмотрены возможности преодоления кризиса путем ноосферизации образования, которое основывается на ноосферной концепции Единства Человека и Мира В.И. Вернадского и формирования ноосферного человека.

Ключевые слова: кризис образования, антропоцентрическое мировоззрение, принцип природосообразности, морально-духовный кризис, ноосферная концепция В.И. Вернадского, ноосферизация образования, антропокосмическое мировоззрение, Единство человека и Мира, ноосферный человек.

CONSIDERING PROBLEM OF CRISIS IN MODERN EDUCATION (IN THE CONTEXT OF VERNADSKIJ'S NOOSPHERIC CONCEPT)

T.G.Tiurina

The article examines the reasons of the crisis in the modern education: anthropocentric materialistic world outlook, contravention of the principle of conformity with nature (ecologically unjustified exploitation of the left cerebral hemisphere); spiritual-ethical crisis of an individual. Possible ways of overcoming the crisis in the modern education by means of noospherization of the modern education built on V.I. Vernadskij's noospheric concept of the Unity between a Human and the Universe, formation of noospheric individual.

Keywords: Crisis of modern education, anthropocentric world outlook, principle of conformity with nature, spiritual-ethical crisis, Vernadskij's noospheric concept, noospherization of education, anthropocosmic world outlook, Unity between a Human and the Universe, noospheric individual.

Тюрина Тамара Георгиевна – доктор філософії, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи, Національного університету «Львівська політехніка». E-mail: tamaratyurina@yandex.ru

Tiurina Tamara Georgievna – PhD, Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor of the Chair of Sociology and Social Work Department Lviv Polytechnic National University, Ukraine. E-mail: tamaratyurina@yandex.ru

УДК 37.013.42

ИСПОЛНИТЕЛЬ И ПУБЛИКА

Г. В. Хананаева

В данной статье автором осуществлена попытка исследования взаимозависимости сложных процессов: исполнительской певческой деятельности с восприятием вокальной музыки.

Ключевые слова: вокальное исполнительство, восприятие, рецептивная эстетика.

Постановка проблемы исследования. Два последних столетия, XIX и XX век, характеризует тенденция взаимодействия культур. Чем более интенсивно развиваются средства коммуникации, тем сильнее взаимодействие и взаимовлияние различных иногда полярных музыкальных культур. Отношение к музыкальной культуре как к общечеловеческому достоянию пока еще не осмысленно, не исследовано теоретически. Это скорее дело будущего. Среди целого ряда локальных проблем, проблемы вокального исполнительства, в контексте музыкальной культуры, выходят за рамки музыковедения в сферу культурологии, социологии, психологии, педагогики.

Предметом исследования данной статьи является диалогизм принципов взаимодействия исполнительской певческой практики и рецептивной слушательской деятельности.

Изложение материалов исследования. Если взять любой временной срез, мы увидим, что данный род деятельности а priori эклектичен, вследствие своей прикладной природы. Культурное пение, обрядовое пение, различного рода музицирование, профессиональное пение – все данные сегменты функционировали в различных социальных слоях. Сфера их реализации чаще различна. И процесс реализации рода творческой деятельности зависит от традиционных для социума норм и форм музыкальной жизни, быта, уровня культуры и цивилизации. «В течение исторически длительного времени музыка, как известно, имела прикладной (в широком смысле слова) характер, развиваясь и функционируя в неспецифических для нее формах: в ритуале церкви, общественном обряде, церемонии» [3, с. 6].

А.Л. Готсдинер в статье «О стадиях формирования музыкального восприятия» утверждает, что «...музыкальное произведение как